

LV

LV

LV

EIROPAS KOMISIJA

Briselē, 15.9.2010
COM(2010) 477 galīgā redakcija

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

“Jaunatne kustībā”

**Iniciatīva jauniešu potenciāla izmantošanai, lai Eiropas Savienībā panāktu gudru,
ilgtspējīgu un integrējošu izaugsmi**

{SEC(2010) 1047}

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI

“Jaunatne kustībā”

Iniciatīva jauniešu potenciāla izmantošanai, lai Eiropas Savienībā panāktu gudru, ilgtspējīgu un integrējošu izaugsmi

1. IEVADS

Stratēģija “Eiropa 2020” nosaka ambiciozus mērķus gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei. Lai sasniegtu šos mērķus, jauniešiem ir būtiska loma. Kvalitatīva izglītība un apmācība, veiksmīga iekļaušanās darba tirgū un lielāka jauniešu mobilitāte ir būtiski faktori, lai **izmantotu visu jauniešu potenciālu** un sasniegtu “Eiropa 2020” mērķus.

Eiropas turpmākā labklājība ir atkarīga no tās jauniešiem. Eiropas Savienībā jaunieši ir piektā daļa no visiem iedzīvotājiem jeb gandrīz 100 miljoni¹. Lai gan modernā Eiropa piedāvā bezprecedenta iespējas, jaunieši sastopas ar problēmām izglītības un apmācības sistēmās un piekļuvē darba tirgum, kas ir vēl vairāk saasinājušās ekonomiskās krīzes iespaidā. **Jauniešu bezdarbs** – gandrīz 21 %² – ir nepieņemami augsts. **Lai sasniegtu 75 % nodarbinātības mērķi** iedzīvotāju grupā vecumā no 20 līdz 64 gadiem, ir ievērojami jāuzlabo jauniešu pāreja uz darba tirgu.

Tiek lēsts, ka 2020. gadā 35 % darbavietu būs nepieciešamas augsta līmeņa kvalifikācijas apvienojumā ar spējām pielāgoties un ieviest jauninājumus; šobrīd tie ir 29 %. Tas nozīmē par 15 miljoniem **vairāk darbavietu, kurās nepieciešamas augsta līmeņa kvalifikācijas**³. Arvien vairāk darbavietās nepieciešamas e-prasmes, taču ES ekonomiku kavē augsti kvalificētu IKT praktiķu trūkums⁴. Mazāk nekā trešdaļai ES iedzīvotāju (31,1 %⁵) ir augstākā izglītība; salīdzinājumam – augstākā izglītība ir vairāk kā 40 % ASV un vairāk kā 50 % Japānas iedzīvotāju. ES darbaspēka vidū ir mazāka daļa pētnieku nekā konkurējošajās valstīs⁶. Stratēģijā “Eiropa 2020” ir izvirzīts ES vadošais mērķis – līdz 2020. gadam **vismaz 40 % iedzīvotāju vecumā no 30 līdz 34 gadiem būs pabeiguši terciāro vai līdzvērtīgu izglītību**.

Pārāk daudz jauniešu priekšlaicīgi pamet skolu, palielinot risku palikt bez darba vai neaktīviem, dzīvot nabadzībā un radīt lielas ekonomiskās un sociālās izmaksas. Pašlaik 14,4 % ES iedzīvotāju vecumā no 18 līdz 24 gadiem ir zemāka izglītība nekā vidējā izglītība, un tie neturpina izglītību un apmācību⁷. ES vēlas panākt, **lai priekšlaicīga skolas pamešana nepārsniegtu 10 %**. Eiropai arī jāpanāk labāki rezultāti **rakstpratībā** – 24,1 % piecpadsmitgadnieku ir sliktā lasītprasme, turklāt pēdējo gadu laikā šo jauniešu skaits ir pieaudzis⁸.

¹ Eurostat, 2009., vecums no 15 līdz 30 gadiem.

² Eurostat, 2010. gada jūnijs, < 25 gadi.

³ CEDEFOP aprēķini.

⁴ eSkills Monitor study, Eiropas Komisija, 2009.

⁵ Eurostat, 2008., vecums no 30 līdz 34 gadiem.

⁶ MORE pētījums, Eiropas Komisija, 2010.

⁷ Eurostat, 2009.

⁸ ESAO, PISA, 2006.

Valstu stratēģiju īstenošana mūžizglītības jomā vēl joprojām ir izaicinājums daudzām dalībvalstīm, tostarp attiecībā uz **elastīgāku mācīšanās veidu** izstrādi, lai ļautu iedzīvotājiem pārvietoties starp dažādiem izglītības līmeņiem un pievilinātu “netradicionālos” studentus.

1.1. Iniciatīvas būtība

“Jaunatne kustībā” ir ES pamatiniciatīva ar mērķi risināt problēmas, ar kurām sastopas jaunieši, un palīdzēt jauniešiem gūt sekmes uz zināšanām balstītā ekonomikā. Tā ir **pamata rīcības programma, kas aptver galvenos jaunos pasākumus, pastiprina spēkā esošās darbības un nodrošina citu darbību īstenošanu** ES un valstu līmenī, vienlaikus ievērojot subsidiaritātes principu. Arī kandidātvalstīm būtu jābūt iespējām izmantot šo iniciatīvu, izmantojot piemērotus mehānismus. Rīcības programmas vajadzībām izmantos finansiālo atbalstu no attiecīgajām ES programmām izglītības, jaunatnes un mācību mobilitātes jomā, kā arī struktūrfondu līdzekļus. Visas pastāvošās programmas tiks pārskatītas, lai izstrādātu integrētāku pieeju un tādējādi atbalstītu iniciatīvu “Jaunatne kustībā” saskaņā ar nākamo finanšu shēmu. “Jaunatne kustībā” tiks īstenota ciešā sinerģijā ar pamatiniciatīvu “Jaunu prasmju un darbavietu programma”, kas minēta stratēģijā “Eiropa 2020”.

“Jaunatne kustībā” pievērsīsies turpmāk minētajiem četriem galvenajiem darbības virzieniem.

- Gudra un integrējoša izaugsme ir atkarīga no darbībām visā **mūžizglītības** sistēmā, lai iegūtu galvenās prasmes un kvalitatīvus mācību rezultātus, kas atbilst darba tirgus vajadzībām. Eiropai jāpaplašina un jāizvērs mācību iespējas jauniešiem kopumā, tostarp atbalstot prasmju iegūšanu neformālā izglītībā. “Jaunatne kustībā” atbalstīs šīs darbības, cita starpā ierosinot **Padomes ieteikumu**, lai iedrošinātu dalībvalstis **mazināt to skolēnu skaitu, kuri priekšlaicīgi pamet skolu**, izmantojot **Eiropas Brīvprātīgā darba gadu 2011. gadā** un ar **Padomes ieteikumu par neformālās un ikdienējās izglītības atzīšanu**. Komisija arī sekmē **profesionālo apmācību mācekļa prakses veidā** un **augstas kvalitātes stažēšanos** mācību pieredzes gūšanai darbavietā, tādējādi veidojot saikni ar darba tirgu.
- Lai Eiropa būtu konkurētspējīga uz zināšanām balstītā ekonomikā un lai sekmētu inovāciju, Eiropai jāpalielina tā jauniešu daļa, kuri iegūst **augstāko izglītību vai līdzvērtīgu izglītību**. Eiropas augstākā izglītība arī jāpadara pievilcīgāka un atvērtāka pārējai pasaulei un globalizācijas izaicinājumiem, jo īpaši sekmējot studentu un pētnieku mobilitāti. “Jaunatne kustībā” mēģinās uzlabot augstākās izglītības kvalitāti, pievilcību un reaģētspēju un sekmēs lielāku un labāku mobilitāti un nodarbināmību, cita starpā ierosinot **jaunu rīcības programmu augstākās izglītības reformai un modernizācijai**, kura ietver iniciatīvu **par augstskolu darbības novērtēšanu** un **jaunu ES starptautisko stratēģiju** ar mērķi padarīt pievilcīgāku Eiropas augstāko izglītību un veicināt akadēmisko sadarbību un apmaiņu ar partneriem pasaulē.
- ES atbalsts mācību **mobilitātei**, izmantojot programmas un iniciatīvas, tiks pārskatīts, paplašināts un sasaistīts ar valstu un reģionālajiem resursiem. Tiks pastiprināta starptautiskā dimensija. “Jaunatne kustībā” atbalstīs centienus, kuru mērķis ir līdz 2020. gadam panākt, lai visiem jauniešiem Eiropā būtu iespēja daļu no izglītošanās posma pavadīt ārzemēs, tostarp izmantojot apmācību darbavietā. “Jaunatne kustībā” ietvaros ir ierosināts **Padomes ieteikums novērst šķēršļus mobilitātei** kopā ar **“Mobilitātes progresa ziņojumu”**, kas konstatēs dalībvalstu progresu šajā jomā. Tiks izveidota īpaša

tīmekļa vietne par “Jaunatni kustībā”, kurā varēs piekļūt informācijai par ES mobilitātes un mācību iespējām⁹, un Komisija ierosinās **karti “Jaunatne kustībā”**, lai veicinātu mobilitāti. Jaunā ES iekšējā iniciatīva **“Tava pirmā EURES darbavieta”** atbalstīs jauniešu piekļuvi darbam un iespējām strādāt ārzemēs, kā arī mudinās darba devējus piedāvāt darbu jauniem mobiliem darbiniekiem. Komisija arī apsvērs, vai sagatavošanas darbību “Erasmus jaunajiem uzņēmējiem” pārveidot par programmu uzņēmēju mobilitātes veicināšanai.

- Eiropā ir steidzami jāuzlabo **jauniešu nodarbinātības situācija**. “Jaunatne kustībā” ietver pamatnostādnes attiecībā uz politikas darbību prioritātēm valsts un ES līmenī, lai mazinātu jauniešu bezdarbu, atvieglinot tiem pāreju no skolas uz darba dzīvi un mazinot darba tirgus segmentāciju. Īpaša uzmanība ir pievērsta **valstu nodarbinātības dienestu uzdevumam, “jaunatnes garantiju sistēmas”** sekmēšanai, lai nodrošinātu, ka visi jaunieši strādā, mācās vai ir iesaistīti aktivizācijas pasākumos, **Eiropas vakanču uzraudzības izveidei un jauno uzņēmēju atbalstīšanai**.

2. MODERNU IZGLĪTĪBAS UN APMĀCĪBAS SISTĒMU IZSTRĀDE, LAI NODROŠINĀTU PAMATPRASMES UN IZCILĪBU

Lai panāktu augstas kvalitātes izglītību un apmācību, mūžizglītību un prasmju attīstību, ir nepieciešami **mērķtiecīgāki, vairāk un labāki ieguldījumi** izglītībā un apmācībā. Komisija mudina dalībvalstis konsolidēt un vajadzības gadījumā izvērst ieguldījumus, vienlaikus cenšoties nodrošināt publisko resursu vislielāko atdevi. Pašreizējos apstākļos, kad ir liels pieprasījums pēc publiskajiem līdzekļiem, ir būtiska arī finansēšanas avotu dažādošana.

Lai īstenotu stratēģijā “Eiropa 2020” izvirzīto mērķi, proti, **panākt, ka priekšlaicīga skolas pamešana nepārsniedz 10 %**, ir jārikojas savlaicīgi, galveno uzmanību pievēršot profilaksei un pievēršoties skolēniem, kuri varētu pamest skolu. Komisija ierosinās **Padomes ieteikumu, lai pastiprinātu dalībvalstu darbības, ko tās veic nolūkā ierobežot priekšlaicīgu skolas pamešanu**. Komisija arī izveidos **augsta līmeņa ekspertu grupu, kas sniegs ieteikumus par rakstpratības uzlabošanu un sniegs paziņojumu, lai uzlabotu izglītību un aprūpi bērniem agrīnā vecumā**.

Jauniešiem ir arvien lielāka izglītības iespēju izvēle. Tādēļ ir jāpalīdz viņiem pieņemt pamatotus lēmumus. Lai jauniešiem būtu labs pamats karjeras veidošanai, viņiem ir jāsaņem **informācija par izglītības un apmācības veidiem**, kura sniedz skaidru priekšstatu par darba iespējām. Ir jāturpina **kvalitatīvu profesionālās orientācijas un darba perspektīvu orientācijas pakalpojumu** izstrāde, aktīvi iesaistot darba tirgus iestādes un nodrošinot atbalsta darbības, lai uzlabotu to nozaru un profesiju tēlu, kurām ir nodarbinātības potenciāls.

Ir jāveicina augstas kvalitātes apguve un mācīšana visos izglītības sistēmas līmeņos. **Pamatprasmes uz zināšanām balstītā ekonomikā un sabiedrībā**, piemēram, mācīties apgūt, sazināties svešvalodās, uzņēmējdarbības prasmes un spēja pilnībā izmantot IKT, e-mācību un rēķināšanas iemaņu potenciālu¹⁰ ir kļuvušas vēl nozīmīgākas¹¹. Komisija

⁹ Tā savienos ar pastāvošo PLOTEUS portālu par mācību iespējām. Komisija portālā “Tava Eiropa” ir arī publicējusi sadaļu par izglītību un jaunatni, kurā ietverta informācija par studentu un jauniešu tiesībām un iespējām Eiropā.

¹⁰ Komisija 2010. gadā izveidos tematisku darba grupu, kurā ietilps politikas izstrādātāji un eksperti no dalībvalstīm un kuras uzdevums būs noskaidrot iemeslus skolu audzēkņu vājajiem rezultātiem matemātikā (tostarp rēķināšanas iemaņas) un zinātnē.

2011. gadā sniegs **paziņojumu par prasmēm, ar ko atbalsta mūžizglītību**, tostarp priekšlikumus izstrādāt vienotu stratēģiju izglītības un darba pasaulē¹².

Pieprasījums pēc kvalifikācijām, tostarp mazkvalificētās profesijās, arvien palielinās. Paredzams, ka 2020. gadā aptuveni 50 % darbu vēl joprojām būs atkarīgi no vidēja līmeņa kvalifikācijām, ko nodrošina **profesionālā izglītība un apmācība (PIA)**. Komisija 2010. gada paziņojumā par Eiropas sadarbību profesionālās izglītības un apmācības jomā¹³ uzsvēra, ka ir būtiski modernizēt šo nozari. Prioritātes ir nodrošināt, ka tiek atvieglota pāreja no PIA uz augstāko izglītību un mijiedarbība starp tām, tostarp izstrādājot valstu kvalifikācijas sistēmas, un saglabāt ciešu partnerību ar uzņēmējdarbības nozari.

Agrīna pieredze darbavietā jauniešiem ir būtiska, lai iegūtu darbam nepieciešamās prasmes un zināšanas¹⁴. Mācīšanās darbavietā **mācekļa prakses veidā** ir iedarbīgs instruments jauniešu pakāpeniskai integrācijai darba tirgū. Apmācības mācekļa prakses veidā piedāvājums un kvalitāte dalībvalstīs ievērojami atšķiras. Dažas valstis nesen sākušas veidot šādas apmācības shēmas. Lai šīs shēmas būtu efektīvas un atbilstu darba tirgus vajadzībām, ir svarīga **sociālo partneru** iesaistīšanās to izstrādē, organizēšanā, īstenošanā un finansēšanā. Šīs darbības ir jāturpina, lai palielinātu prasmju bāzi profesionālajā izglītībā un lai **2012. gada beigās vismaz 5 miljoni jauniešu Eiropā** varētu piedalīties mācekļa praksē (pašlaik tie ir aptuveni 4,2 miljoni¹⁵).

Pēdējos gados jauniešiem ir kļuvusi nozīmīgāka pirmās darba pieredzes gūšana **praksē**, ļaujot tiem pielāgoties darba tirgus prasībām. Dažas dalībvalstis, reaģējot uz samazināto vakanču skaitu jauniešiem, ir izveidojušas darba pieredzes shēmas. Šīm shēmām ir jābūt pieejamām visiem, tām jābūt kvalitatīvām un ar skaidriem mācību mērķiem, turklāt tās nedrīkst aizstāt pastāvīgu darbu un pārbaudes periodus.

Arvien lielākas bažas rada bezdarbs dažādu līmeņu izglītības un apmācības iestāžu beidzēju vidū. Eiropas sistēmas lēni reaģē uz zināšanu sabiedrības prasībām, tās nespēj pielāgot mācību plānus un programmas darba tirgus mainīgajām vajadzībām. Atbildot uz Padomes 2009. gada maija prasību, Komisija 2010. gadā ierosinās **ES nodarbināmības kritērijus**.

“Jaunatnei kustībā” arī jātiecas uz mērķi paplašināt mācību iespējas, kas ļauj uzlabot profesionālās iespējas un nodrošina labāku dzīves kvalitāti, jauniešiem, kuriem ir mazāk iespēju un/vai kuriem draud sociālā atstumtība. Jo īpaši šiem jauniešiem jānodrošina iespēja izmantot **neformālās un ikdienējās izglītības** paplašinātās iespējas un uzlabotos noteikumus par šādas izglītības atzīšanu un **apstiprināšanu** valstu kvalifikācijas sistēmās. Tas var būt stimuls šiem jauniešiem mācīties arī turpmāk. Komisija ierosinās **Padomes ieteikumu**, lai atvieglinātu šāda veida izglītības apstiprināšanu¹⁶.

¹¹ Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 18. decembra Ieteikums (OV L 394, 30.12.2006.).

¹² Eiropas prasmju, kompetenču un profesiju taksonomija (*ESCO*).

¹³ COM(2010) 296.

¹⁴ Skatīt Eiropas Parlamenta pašiniciatīvas ziņojumu par jauniešu piekļuves darba tirgum veicināšanu, praktika, darba prakses un mācekļa prakses statusa nostiprināšanu (iesniegusi *E. Turunen*), 2010. gada jūnijs.

¹⁵ Darba grupas par mācekļu mobilitāti ziņojums, 2010. gada februāris (Eiropas Komisija).

¹⁶ Brīvprātīgo darbs, līdzdalība, darbības jaunatnes organizācijās un jaunatnes darbs sniedz iespējas mācīties ārpus formālām struktūrām. Tas var palīdzēt pastiprināt citas iniciatīvas “Jaunatne kustībā” darbības un iesaistīt tos jauniešus, kuri citādi varētu palikt malā. **Eiropas Brīvprātīgā darba gads** 2011. gadā sniegs jaunu stimulu turpināt attīstīt šīs darbības.

Galvenie jaunie pasākumi ir šādi.

- **Ierosināt Padomes ieteikuma projektu, lai mazinātu to skolēnu skaitu, kuri priekšlaicīgi pamet skolu (2010).** Ieteikumā tiks noteikta sistēma efektīviem politikas risinājumiem, kas saistīti ar dažādiem iemesliem, kuri ir pamatā mācību pārtraukšanas augstajiem rādītājiem. Ieteikumā galvenā uzmanība būs vērsta uz apsteidzošiem, profilaktiskiem, kā arī korektīviem pasākumiem.
- **Izveidot augsta līmeņa ekspertu grupu rakstpratībā (2010),** lai apzinātu iedarbīgu praksi dalībvalstīs un uzlabotu skolēnu un pieaugušo lasītprasmi, kā arī lai sniegtu piemērotus ieteikumus.
- **Padarīt profesionālo izglītību un apmācību pievilcīgāku, uzlabot tās piedāvājumu un kvalitāti,** tādējādi dodot nozīmīgu ieguldījumu jauniešu nodarbināmībā un palīdzot mazināt priekšlaicīgu skolas pamešanu. Komisija kopā ar dalībvalstīm un sociālajiem partneriem 2010. gada beigās atsāks sadarbību PIA jomā un ierosinās pasākumus valstu un Eiropas līmenī.
- **Ierosināt kvalitatīvu stažēšanās sistēmu,** tostarp novēršot tiesiskos un administratīvos šķēršļus starptautiskai mācību praksei. **Atbalstīt labāku piekļuvi un līdzdalību** augstas kvalitātes praksē, tostarp stimulējot uzņēmumus piedāvāt prakses vietas un būt labiem viesuzņēmumiem (piemēram, izmantojot kvalitātes marķējumu vai godalgas), kā arī izmantojot sociālo partneru vienošanos un iekļaujot praksi uzņēmumu sociālās atbildības politikā.
- **Ierosināt Padomes ieteikuma projektu par neformālās un ikdienējās izglītības sekmēšanu un apstiprināšanu (2011),** lai paātrinātu dalībvalstu pasākumus, ko veic, lai sekmētu to prasmju atzīšanu, kas iegūtas šādos mācību pasākumos.

3. SEKMĒT AUGSTĀKĀS IZGLĪTĪBAS PIEVILCĪBU UZ ZINĀŠANĀM BALSTĪTĀ EKONOMIKĀ

Augstākā izglītība ir galvenais ekonomiskās konkurētspējas dzinējspēks uz zināšanām balstītā ekonomikā, tādēļ augstas kvalitātes trešā līmeņa izglītība ir būtiska ekonomikas un sociālo mērķu sasniegšanā. Arvien pieaugot to darbavietu skaitam, kurām nepieciešamas augsta līmeņa prasmes, **vairāk jauniešiem būs jāiegūst augstākā izglītība**, lai ES varētu sasniegt “Eiropa 2020” mērķi – **40 % jauniešu ar augstāko vai līdzvērtīgu izglītību**. Turklāt pētniecībai būtu jāpiesaista un jānotur vairāk jauniešu, piedāvājot pievilcīgākus darba nosacījumus. Šo mērķu īstenošanai būs nepieciešama daudzšķautņaina pieeja ar mērķi modernizēt augstāko izglītību, nodrošināt kvalitāti, izcilību un pārredzamību, un stimulēt partnerības globalizētā pasaulē.

Dažas Eiropas augstskolas pieder pie pasaules labākajām augstskolām, taču tās nespēj pilnībā īstenot savu potenciālu. Augstākajā izglītībā ilgu laiku tika ieguldīti pārāk mazi līdzekļi, vienlaikus ievērojami pieaugot studentu skaitam. Komisija vairākkārt ir atkārtojusi, ka modernā un sekmīgi funkcionējošā augstskolu sistēmā intensīvas zināšanu ekonomikas apstākļos **kopumā jāiegulda vismaz 2 % no IKP** (publiskais un privātais finansējums kopā)¹⁷. Augstskolām ir jāļauj dažādot ienākumus un jāļauj uzņemties lielāku atbildību par savu ilgtermiņa finansiālo stabilitāti. Dalībvalstīm ir jāpaātrina centieni **modernizēt augstāko izglītību**¹⁸ mācību plānu, pārvaldības un finansējuma jomā, īstenojot prioritātes, par kurām panākta vienošanās Boloņas procesā, atbalstot **jaunu rīcības programmu sadarbībai un reformām** ES līmenī un pievēršoties jaunajiem izaicinājumiem saskaņā ar stratēģiju “Eiropa 2020”.

¹⁷ COM(2005) 15.

¹⁸ COM(2006) 208.

Lai augstākā izglītība būtu pievilcīga, ir svarīgi saglabāt augstu kvalitāti. Augstākās izglītības **kvalitātes nodrošināšana** ir jāuzlabo Eiropas mērogā, atbalstot sadarbību starp ieinteresētajām personām un iestādēm. Atbildot uz Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikumu, Komisija sniegs ziņojumu, kuru plānots pieņemt 2012. gadā un kurā tā pārraudzīs progresu un noteiks prioritātes šajā jomā¹⁹.

Globālākā un mobilākā pasaulē augstākās izglītības iestāžu rezultātu pārredzamība var sekmēt gan konkurenci, gan sadarbību, un var būt stimuls turpmākiem uzlabojumiem un modernizācijai. Tomēr pastāvošā starptautiskā reitinga sistēma var sniegt nepilnīgu priekšstatu par augstskolu rezultātiem, pārmērīgi uzsverot pētniecību un vienlaikus izslēdzot citus nozīmīgus faktorus, kas nodrošina augstskolām panākumus, piemēram, mācīšanas kvalitāte, inovācija, reģionālā iesaistīšanās un internacionalizācija. Komisija 2011. gadā iepazīstinās ar priekšizpētes rezultātiem, lai **izstrādātu alternatīvu daudzdimensionālu globālu augstskolu reitinga sistēmu**, kurā ir ņemta vērā augstākās izglītības iestāžu dažādība.

Eiropas inovatīvajai jaudai būs nepieciešamas zināšanu partnerības un spēcīgāka saikne starp izglītību, pētniecību un inovāciju (“zināšanu trīsstūris”). Tostarp ir pilnībā jāizmanto Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūts (EIT) un **Marijas Kirī vārdā nosauktās darbības**, vienlaikus mācoties no abos pasākumos gūtās pieredzes. Šajā sakarā Komisija pastiprinās un paplašinās darbības, ko veic Eiropas platforma augstskolu un uzņēmējdarbības jomas dialogam (**ES forums par dialogu starp universitātēm un uzņēmējdarbības jomu**), nolūkā uzlabot studentu nodarbināmību un palielināt izglītības nozīmi “zināšanu trīsstūrī”.

Augstākā izglītība ir arvien starptautiskāka. Lai piesaistītu labākos studentus, mācībspēkus un pētniekus un lai veidotu un pastiprinātu partnerības un akadēmisko sadarbību ar augstskolām citās pasaules malās, ir nepieciešama lielāka mobilitāte, starptautiskā atvērtība un pārredzamība. Lai to panāktu, īpašs uzsvars būs jāliek uz starptautiskās sadarbības pastiprināšanu, programmām un politikas dialogu augstākajā izglītībā. **Paziņojums, kurā izklāstīti galvenie izaicinājumi un darbības, kas jāveic augstākās izglītības jomā Eiropā 2020. gada perspektīvā**, tiks sniegts 2011. gadā, un tas ietvers **ES starptautisko aspektu izvērtēšanas stratēģiju**²⁰.

Galvenie jaunie pasākumi ir šādi.

- **Atbalstīt augstākās izglītības reformu un modernizāciju, sniedzot paziņojumu (2011. g.), kurā tiks noteikts jauns pastiprināts rīcības plāns augstākās izglītības jomā.** Tajā tiks pievērsta uzmanība augstskolu beidzēju nodarbināmības uzlabošanai, mobilitātes veicināšanai, tostarp arī starp augstskolām un uzņēmumiem, pārredzamas un kvalitatīvas informācijas veicināšanai par studiju un pētniecības iespējām un izglītības iestāžu darbības rezultātiem. Paziņojums būs vērsts arī uz iespēju paplašināšanu “netradicionālajiem” studentiem un piekļuves atvieglošanu nelabvēlīgākā situācijā esošām grupām, tostarp izmantojot adekvātu finansējumu. Uzlabotais rīcības plāns ierosinās arī ES starptautisko aspektu izvērtēšanas stratēģiju, sekmējot Eiropas augstākās izglītības pievilcību.
- **Augstākās izglītības darbības novērtēšana un izglītības rezultāti.** Komisija 2011. gadā iepazīstinās ar priekšizpētes rezultātiem, lai izstrādātu daudzdimensionālu globālu augstskolu reitinga sistēmu, kurā ir ņemta vērā augstākās izglītības iestāžu dažādība.

¹⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 15. februāra Ieteikums par turpmāku Eiropas sadarbību augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanā (2006/143/EK) (OV L 64, 4.3.2006.).

²⁰ Padomes secinājumi par augstākās izglītības starptautisko aspektu izvērtēšanu, 2010. gada 11. maijs.

- Ierosināt daudzgadu **Stratēģisko inovāciju programmu** (2011. g.), nosakot EIT lomu Eiropas daudzpolārajā inovācijas kontekstā un nosakot prioritātes nākamajiem septiņiem gadiem augstākajā izglītībā, pētniecībā, inovācijā un uzņēmējdarbībā.

4. VEICINĀT INTENSĪVĀKU JAUNIEŠU STARPTAUTISKO MĀCĪBU UN NODARBINĀTĪBAS MOBILITĀTI

Lai gan kopumā iedzīvotāju mobilitāte Eiropas Savienībā nav īpaši liela, studijas un darbs ārzemēs īpaši pievelk jauniešus. Lielākā daļa “mobilo” iedzīvotāju Eiropas Savienībā ir vecumā no 25 līdz 34 gadiem. Šī vecuma grupa labāk pārzina svešvalodas, un iedzīvotājiem šajā vecumā ir arī mazāk ģimenes pienākumu. Lielāka mobilitāte ir saistīta arī ar arvien atvērtākām robežām un salīdzināmākām izglītības sistēmām. Šī tendence ir jāatbalsta, nodrošinot jauniešiem piekļuvi plašākām iespējām, lai uzlabotu prasmes vai atrastu darbu.

4.1. Veicināt mācību mobilitāti

Mācību mobilitāte ir nozīmīga iespēja, pateicoties kurai jaunieši var **uzlabot savu turpmāko nodarbināmību** un iegūt jaunas profesionālās kompetences, vienlaikus sekmējot jauniešu kā aktīvu pilsoņu attīstību. Tā jauniešiem palīdz piekļūt jaunām zināšanām un attīstīt jaunas valodu un starpkultūru kompetences. Ir lielāka iespēja, ka eiropieši, kas iesaistījušies jauniešu mācību mobilitātē, vēlāk dzīvē kļūst par mobiliem darbiniekiem. Darba devēji atzīst un novērtē šīs priekšrocības. Mācību mobilitātei bijusi arī liela nozīme, veidojot atvērtākas, eiropeiskākas un starptautiskākas, kā arī pieejamākas un efektīvākas izglītības un apmācības sistēmas²¹. Eiropas Savienībai ir ilga un panākumiem bagāta pieredze mācību mobilitātes atbalstīšanā, izmantojot dažādas programmas un iniciatīvas, no kurām zināmākā ir *Erasmus* programma²². Citi pasākumi, piemēram, Lisabonas Līgumā paredzētā Eiropas Brīvprātīgo humānās palīdzības korpusa izveide arī varētu sekmēt šo procesu. Dažas dalībvalstis starptautiskajām mācībām un darba mobilitātei izmanto arī struktūrfondus un jo īpaši Eiropas Sociālo fondu. Programmā *Erasmus Mundus* un *Tempus* tiek atbalstīta augstākās izglītības darbinieku un studentu mobilitāte un apmaiņa starp augstskolām Eiropā un ārpus tās.

Komisijas mērķis ir paplašināt mācību mobilitātes iespējas, mobilizējot resursus un novēršot šķēršļus turpmākai mācību pieredzei ārvalstīs, lai līdz 2020. gadam aptvertu visus jauniešus Eiropā²³.

Ar **zaļo grāmatu par mācību mobilitāti** (2009. gada jūlijs)²⁴ sāka publisku apspriešanos par to, kā labāk novērst šķēršļus mobilitātei un piedāvāt vairāk iespēju mācībām ārvalstīs. Apspriešanās rezultātā ir saņemtas vairāk nekā 3000 atbildes, tostarp no valstu un reģionālajām valdībām un citām ieinteresētajām personām²⁵. Atbildes liecina par plaši

²¹ Atsauces uz pētījumiem un izpēti skatīt COM(2009) 329.

²² Tās ir šādas: augstākā izglītība (*Erasmus, Erasmus Mundus, Marie Curie*) studentiem, doktorantiem un pasniedzējiem; augstākā izglītība un pētniecība (*Marie Curie*, mobilitāte izcilības tīklu un tehnoloģiju platformu ietvaros); no augstākās izglītības uz uzņēmējdarbību (prakse programmā *Erasmus* un *Marie Curie*); arodizglītība un mācekļa prakse (*Leonardo*); vidusskolas izglītība (*Comenius*), pieaugušo mācības un gados vecāku cilvēku brīvprātīgais darbs (*Gruntvig*); kultūras joma (programma “Kultūra”); jauniešu apmaiņa un brīvprātīgais darbs (“Jaunatne darbībā”); brīvprātīgais darbs (Eiropas Brīvprātīgo dienests programmā “Jaunatne darbībā”); pilsoniskā sabiedrība (programma “Eiropa pilsoņiem”) un sagatavošanas darbība “Erasmus jaunajiem uzņēmējiem”.

²³ http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/president/about/political/index_en.htm.

²⁴ COM(2009) 329.

²⁵ Lai aplūkotu saņemto atbilžu analīzi, skatīt Komisijas dienestu darba dokumentu SEC(2010) 1047.

izplatītu **vēlmi atbalstīt mācību mobilitāti visā izglītības sistēmā** (augstākajā izglītībā, skolās, profesionālajā izglītībā un apmācībā), kā arī neformālajā un ikdienējā izglītībā, piemēram, brīvprātīgajā darbā. Tajā pašā laikā atbildes apstiprina, ka joprojām pastāv daudzi šķēršļi mobilitātei. Tāpēc kopā ar šo paziņojumu Komisija ierosina **Padomes ieteikumu par mācību mobilitāti**, kas kalpos par pamatu jaunai saskaņotai kampaņai dalībvalstīs ar mērķi pilnībā atcelt šķēršļus mobilitātei. Progresā pārraudzību atspoguļos **“Mobilitātes progresā ziņojumā”**, kas sniegs salīdzinošu pārskatu par to, kā dalībvalstis progresē šo šķēršļu novēršanā.

Lai uzlabotu izpratni par ārvalstīs studējošo studentu tiesībām, Komisija kopā ar šo paziņojumu publicē **vadlīnijas par būtiskiem Eiropas Kopienu Tiesas nolēmumiem**. Vadlīnijās skarti jautājumi par piekļuvi izglītības iestādēm, diplomu atzīšanu un stipendiju pārnēsāmību, lai palīdzētu publiskajām iestādēm, ieinteresētajām personām un studentiem saprast vispārējās tiesu prakses ietekmi.

Boloņas parakstītājvalstu augstākās izglītības ministri, kas pārstāv 46 valstis, 2009. gadā izvirzīja mērķi līdz 2020. gadam nodrošināt, lai Eiropas Augstākās izglītības telpā vismaz 20 % absolventu kādu laiku būtu studējuši vai ieguvuši apmācību ārzemēs²⁶. Atbildot uz Padomes 2009. gada maija prasību, Komisija 2010. gadā ierosinās **ES mācību mobilitātes kritērijus**, īpašu uzmanību pievēršot augstākās izglītības studentiem un studentiem profesionālajā izglītībā un apmācībā.

Eiropas **instrumenti un rīki mobilitātes atvieglošanai**, piemēram, Eiropas kredītpunktu pārnēs un uzkrāšanas sistēma (ECTS), Eiropas kvalifikāciju sistēma mūžizglītības jomā (EKS) un *Europass*, būtu pilnībā jāsteno, lai nodrošinātu visas to sniegtās priekšrocības mobilajiem audzēkņiem²⁷. Papildus fiziskajai mobilitātei būtu jāsekmē arī virtuālā mobilitāte, izmantojot IKT un e-mācības. Komisija turpmāk izstrādās pastāvošos *Europass* elementus, ko iekļaus **Eiropas kvalifikāciju apliecībā**, lai palielinātu to prasmju pārredzamību un nodošanu, kas iegūtas gan formālajā, gan neformālajā izglītībā visā Eiropas Savienībā. Šajā nolūkā Komisija izstrādās rīkus IKT praktiķu un lietotāju prasmju identifikācijai un atzīšanai, tostarp Eiropas IKT profesionālisma satvaru atbilstīgi ES e-prasmju stratēģijai²⁸. Komisija arī centīsies izstrādāt **“Jaunatne kustībā” karti**, lai paātrinātu mobilo skolnieku integrācijas procesu ārvalstīs un nodrošinātu citas priekšrocības, kādas nodrošina valsts jauniešu vai studentu kartes.

ES finansējums atbalsta studentu, pētnieku, jauniešu un brīvprātīgo mobilitāti ar daudzu programmu starpniecību, lai gan jauniešu skaits, kuri var izmantot šīs programmas, vēl joprojām ir salīdzinoši mazs, proti, aptuveni 380 000 gadā. Komisija **uzlabos šo programmu efektivitāti un darbību** un sekmēs integrētu pieeju, lai atbalstītu iniciatīvu “Jaunatne kustībā” saskaņā ar nākamo finanšu shēmu.

Galvenie jaunie pasākumi ir šādi.

- Izveidot īpašu tīmekļa vietni “Jaunatne kustībā”, kurā būs informācija par ES mācību un mobilitātes iespējām (2010. g.). Tīmekļa vietne sniegs pilnīgu pārredzamību par attiecīgajām ES programmām, iespējām

²⁶ http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/conference/documents/Leuven_Louvain-la-Neuve_Communique_April_2009.pdf.

²⁷ Jo īpaši Eiropas kvalifikāciju sistēma mūžizglītības jomā (EKS), *Europass*, diploma pielikums, Eiropas kredītpunktu pārnēs un uzkrāšanas sistēma (ECTS, augstākajā izglītībā), Eiropas kredītu sistēma profesionālās izglītības un apmācības jomā (ECVET) un *Youthpass*.

²⁸ Saskaņā ar Digitālo programmu, COM(2010) 245; “E-prasmes 21. gadsimtā”, COM(2007) 496.

un tiesībām, kas saistītas ar jauniešu mācību mobilitāti, un šo vietni pakāpeniski uzlabos, piemēram, sasaistot ES darbības ar valstu un reģionālajām iniciatīvām, sniedzot informāciju par finansējuma iespējām, izglītības un apmācības programmām visā Eiropā (ņemot vērā pašreizējo darbu pie pārredzamības rīkiem un *PLOTEUS* portālu), piedāvājot sarakstu ar kvalitatīviem uzņēmumiem, kuri piedāvā prakses un tamlīdzīgas iespējas.

- **Ierosināt Padomes ieteikuma projektu par jauniešu mācību mobilitātes veicināšanu** (2010. g.), lai novērstu šķēršļus mācību mobilitātei valsts, Eiropas un starptautiskā līmenī. Tā pamatā ir atsauksmes, kas iegūtas 2009. gada publiskajā apspriešanās saistībā ar Zaļo grāmatu “Jauniešu mācību mobilitātes veicināšana”. Regulāra uzraudzība tiks īstenota ar “**Mobilitātes progresu ziņojumu**”, kurā noteiks kritērijus un konstatēs dalībvalstu progresu šķēršļu novēršanā.
- **Izstrādāt “Jaunatne kustībā” karti**, lai atvieglotu visu jauniešu (piemēram, studenti, skolēni, mācekļi, stažieri, pētnieki un brīvprātīgie) mobilitāti, palīdzot mobilajiem audzēkņiem integrēties.
- **Publicēt vadlīnijas par Eiropas Kopienu Tiesas nolēmumiem saistībā ar mobilo studentu tiesībām** (2010. g.). Vadlīnijas aptvers jautājumus, piemēram, par piekļuvi, atzīšanu un stipendiju pārnēsāmību.
- **Ierosināt Eiropas kvalifikāciju apliecību** (2011. g.), kuras pamatā ir *Europass* elementi, lai pārredzamā un salīdzināmā veidā reģistrētu prasmes, ko cilvēki ieguvuši dzīves laikā dažāda veida mācībās, tostarp e-prasmes un ikdienējo un neformālo izglītību. Apliecībai vajadzētu veicināt mobilitāti, atvieglot prasmju atzīšanu valstu starpā.

4.2. Veicināt nodarbinātības mobilitāti

Kā uzsvērts nesen Monti ziņojumā²⁹, pat ekonomikas lejupslīdes apstākļos ES ir brīvas darbavietas. Tas daļēji ir saistīts ar darbaspēka mobilitātes trūkumu Savienībā. Tomēr lielākā daļa eiropiešu (60 %) uzskata, ka cilvēku pārvietošanās ES iekšienē nāk par labu Eiropas integrācijai, 50 % uzskata, ka tas nāk par labu darba tirgum, un 47 % uzskata, ka tas nāk par labu ekonomikai³⁰.

Darbs ārzemēs īpaši interesē jauniešus. Tomēr praksē vēl joprojām ir daudz šķēršļu, kas kavē brīvu pārvietošanos; šie šķēršļi ir jānovērš, lai **jauniem darbiniekiem būtu vieglāk pārvietoties un strādāt** Eiropas Savienībā un lai tie varētu apgūt jaunas prasmes un kompetences. Jaunieši bieži ir gatavi strādāt ārvalstīs, bet neizmanto darba iespējas citās valstīs, jo par tām nav informēti, kā arī pārcelšanās izmaksu dēļ. Padoms un finansiāls atbalsts, lai segtu gados jaunu darbinieku iekārtošanās izmaksas jaunā valstī, kā arī dažas integrēšanās izmaksas, ko parasti uzņemas darba devējs, varētu sekmēt **labāku atbildmi starp darbaspēka piedāvājumu un pieprasījumu**, vienlaikus sniedzot gados jauniem darbiniekiem vērtīgu **pieredzi un prasmes**.

Gados jauniem darba tirgus jaunpienācējiem un jauniem uzņēmumiem nav viegli iesaistīties, un valstu nodarbinātības dienesti ne vienmēr piedāvā pakalpojumus, kas piemēroti jauniešiem, un nepietiekami iesaista uzņēmumus jauniešu pieņemšanai darbā visā Eiropā. Lai gan 12 % eiropiešu zina par *EURES* pastāvēšanu un 2 % to ir arī izmantojuši³¹, valstu nodarbinātības dienesti *EURES* un tā piedāvātās nodarbinātības iespējas neizmanto pilnībā.

Ņemot vērā turpmāko darbaspēka trūkumu, Eiropai ir jānotur pēc iespējas vairāk **augsti kvalificētu darbinieku**, kā arī jāpiesaista atbilstošās prasmes gaidāmajam darbaspēka

²⁹ “Jauna vienotā tirgus stratēģija”, M. Monti ziņojums, 2010. gada 9. maijs, 57. lpp.

³⁰ “Ģeogrāfiskā un darba tirgus mobilitāte”, īpašais Eiropabarometrs 337, 2010. gada jūnijs.

³¹ Īpašais Eiropabarometrs 337, 2010. gada jūnijs.

pieprasījuma pieaugumam. Īpašas pūles būs nepieciešamas, lai globālajā sacensībā par talantiem piesaistītu augsti kvalificētu migrējošo darbaspēku. Papildus tradicionālajai nodarbinātības politikai pastāv daudzi aspekti, kas ietekmē darba vietas relatīvo pievilcību. Ir atsevišķas profesijas, kurās pārāk daudz eiropiešu emigrē un pārāk maz trešu valstu iedzīvotāju imigrē, tādēļ šis jautājums būtu jārisina politiski. Tas ietver **informēšanu par iedzīvotāju tiesībām, pārvietojoties ES iekšienē**, jo īpaši attiecībā uz sociālā nodrošinājuma koordināciju un darbinieku brīvu pārvietošanos, **vienkāršotas procedūras sociālā nodrošinājuma koordinācijā**, ņemot vērā jaunus mobilitātes veidus, mazinot šķēršļus darbinieku pārvietošanās brīvībai (piemēram, piekļuve publiskā sektora darbavietām), jauniešu labāku informētību par **pieprasītajām profesijām**, darbavietu pievilcības uzlabošanu profesijās, kuras saskaras ar **intelektuālā darbaspēka emigrāciju** (piemēram, zinātnes un medicīnas profesijas), un to profesiju noteikšanu saskaņā ar iniciatīvu “Jaunas prasmes un jaunas darbavietas”, kurām jāpiesaista jaunie talanti no ES un trešām valstīm.

Galvenie jaunie pasākumi ir šādi.

- **Izstrādāt jaunu iniciatīvu “Tava pirmā EURES darbavieta”** eksperimentāla projekta veidā (ar nosacījumu, ka budžeta lēmējinstāde piešķir nepieciešamo finansiālo atbalstu), lai palīdzētu jauniešiem atrast darbu kādā no 27 ES dalībvalstīm un doties uz ārvalstīm. Darba meklēšanai ārvalstīs būtu jābūt tikpat vienkāršai kā darba meklēšanai savā valstī: “Tava pirmā EURES darbavieta” sniegs padomdevēju, darba meklēšanas, darbā pieņemšanas un finansiālu atbalstu gan jauniem darba meklētājiem, kuri vēlas strādāt ārvalstīs, gan uzņēmumiem (jo īpaši MVU), kuri vēlas pieņemt darbā jaunus Eiropas mobilos darbiniekus un kuri nodrošina visaptverošu integrācijas programmu jaunpieņētajiem. Šo jauno mobilitātes instrumentu pārvaldītu EURES, Eiropas Nodarbinātības dienestu tīkls.
- Izveidot 2010. gadā **Eiropas vakanču uzraudzību**, lai jauniešiem un nodarbinātības konsultantiem norādītu uz darbavietām Eiropā un nepieciešamajām prasmēm. Eiropas vakanču uzraudzība uzlabos pārredzamību un informāciju par darbiem, kas ir pieejami jauniem darba meklētājiem, izstrādājot informācijas sistēmu par darba un prasmju pieprasījumu visā Eiropā.
- **Uzraudzīt ES tiesību aktu piemērošanu darbinieku brīvības jomā**, lai nodrošinātu, ka stimulēšanas pasākumi gados jauniem darbiniekiem dalībvalstīs, tostarp profesionālajā apmācībā, ir pieejami arī mobilajiem jaunajiem darbiniekiem, un kopā ar dalībvalstīm darbinieku brīvas pārvietošanās tehniskajā komitejā **noteikt 2010. gadā rīcības jomas jauniešu mobilitātes sekmēšanai**.

5. IETVARS JAUNIEŠU NODARBINĀTĪBAI

Lai gan visās dalībvalstīs pastāv jauniešu nodarbinātības politika un daudzas dalībvalstis krīzes laikā ir veikušas papildu darbības, bieži vien cieši iesaistoties sociālajiem partneriem, vēl ir daudz darāmā^{32,33}. Pasākumiem, kas paredzēti, lai **mazinātu augstos jauniešu bezdarba rādītājus un lai palielinātu jauniešu nodarbinātības rādītājus**, laikā, kad publiskie resursi ir ierobežoti, ir jābūt efektīviem īstermiņā un ilgtspējīgiem ilgtermiņā, lai risinātu ar demogrāfiskajām pārmaiņām saistītos uzdevumus. Pasākumiem integrēti jāaptver secīgie posmi, kas jāiziet jauniešiem, pārejot no izglītības uz darba dzīvi, un jānodrošina drošības tīkli tiem, kuri ir riska grupā un varētu pamest izglītību vai darbu. Spēkā esošie ES tiesību akti par jauniešu darba aizsardzību ir jāīsteno pilnībā un adekvāti³⁴.

³² Avoti: Jauniešu nodarbinātības pētījums (2008), kurā uzskaitītas galvenās politikas, kas ir spēkā visās ES 27 dalībvalstīs. Nodarbinātības komitejas ziņojums par jauniešu nodarbinātību (2010) sniedz pārskatu par nesenajiem pasākumiem, kas ieviesti dalībvalstīs.

³³ ESAO tematisko pārskatu sērija par jauniešu nodarbinātību izvēlētajās ESAO valstīs (2008-2010).

³⁴ Komisija drīz iepazīstinās ar analīzi (Komisijas dienestu darba dokumenti) par to, kā tiek piemērota Padomes 1994. gada 22. jūnija Direktīva 94/33/EK par jauniešu darba aizsardzību.

Pierādījumi liecina, ka jauniešiem ir svarīga **spēcīga politikas koordinēšana Eiropas līmenī**, ievērojot kopējos **elastdrošības** principus. Kopā ar ieinteresētajām personām, tostarp valstu nodarbinātības dienestiem, sociālajiem partneriem un NVO, ir jāīsteno **īpaši ES un valstu centieni**. Lai samazinātu jauniešu bezdarbu un uzlabotu jauniešu nodarbinātības iespējas, šiem centieniem būtu jābūt balstītiem uz turpmākajām **prioritārajām darbībām**. Prioritārās darbības jāuzskata par ieguldījumu **75 % nodarbinātības mērķa** īstenošanā, kas noteikts stratēģijā “Eiropa 2020”.

Adekvātu darba iespēju trūkums jauniešiem ir plaši izplatīta problēma globālajā ekonomikā. Jauniešu nodarbinātības palielināšana mūsu partnervalstīs un jo īpaši ES kaimiņvalstīs ne tikai nāks par labu šīm valstīm, bet arī pozitīvi ietekmēs ES. Jauniešu nodarbinātība ieņem arvien nozīmīgāku vietu **globālajās politikas debatēs** saistībā ar krīzi un augšupeju, uzsverot politikas prioritāšu saskaņotību un stimulējot politikas apmaiņu. Tas ir uzsvērts SDO Pasaules nodarbinātības paktā, G20 nodarbinātības un darba ministru rekomendācijās, G20 vispārējā mācību stratēģijā un ESAO Jaunatnes forumā.

5.1. Palīdzēt atrast pirmo darbu un sākt karjeru

Pēc vidusskolas pabeigšanas jauniešiem ir vai nu jāsāk strādāt vai arī jāturpina izglītoties; pretējā gadījumā tiem ir jāsaņem piemērots atbalsts, izmantojot **aktīvus darba tirgus vai sociālos pasākumus**, pat tad, ja tiem nav tiesību uz pabalstiem. Tas ir ļoti svarīgi, jo īpaši dalībvalstīs, kurās ir maz vakanču, lai jaunieši netiktu atstāti novārtā jau pašā sākumā. Ir nepieciešams nodrošināt, lai jauniešiem būtu plašāka un agrāka piekļuve šiem pasākumiem, pat tad, ja tie nav reģistrējušies kā darba meklētāji. Jauniešiem no migrējušām ģimenēm vai no īpašām etniskām grupām, kuri bieži saskaras ar īpašiem sarežģījumiem karjeras uzsākšanā, var būt nepieciešami pielāgotāki pasākumi, lai uzlabotu šā strauji augošā jauniešu segmenta progresu.

Profesionālās izglītības un augstākās izglītības iestāžu beidzējiem arī nepieciešams atbalsts, lai tie pēc iespējas ātrāk sāktu strādāt pilna laika darbu. Darba tirgus iestādes, jo īpaši **valstu nodarbinātības dienesti**, ir kompetentas informēt jauniešus par darba iespējām un palīdzēt tiem meklēt darbu, taču tām ir jāpielāgo atbalsts jauniešu īpašajām vajadzībām, jo īpaši, izmantojot partnerības ar apmācības un izglītības iestādēm, sociālā atbalsta un profesionālās orientācijas pakalpojumu sniedzējiem, arodbiedrībām un darba devējiem, kas arī var piedāvāt šāda veida atbalstu kā daļu no **uzņēmumu sociālās atbildības** politikas.

Darba devēji, ja tiem piedāvā izvēlēties starp pieredzējušu darbinieku un iesācēju, bieži vien izvēlēsies pieredzējušu darbinieku. **Algu sistēma un ar algu nesaistītās darbaspēka izmaksas** var sniegt stimulu nodarbināt jaunpienācējus, taču tam nevajadzētu vairot nestabilitāti. Arī koplīgumam var būt pozitīva ietekme, nosakot norunātas diferencētas sākotnējās algas. Šādus pasākumus būtu jāpapildina ar papildu priekšrocībām un piekļuvi apmācībai, lai palīdzētu jauniešiem noturēties darbā.

Jaunus darbiniekus bieži pieņem darbā, pamatojoties uz **līgumiem, ko slēdz uz noteiktu laiku**, kas ļauj uzņēmumiem pārbaudīt darbinieku prasmes un produktivitāti, pirms tiem tiek piedāvāts beztermiņa darba līgums. Tomēr pārāk bieži līgumi uz noteiktu laiku ir tikai lētāka alternatīva beztermiņa līgumiem, jo īpaši valstīs, kurās ievērojami atšķiras darba uzteikšanas noteikumi starp šiem līgumiem (piemēram, atlaišanas pabalsts, uzteikuma termiņš, apelācijas iespējas); tā rezultātā notiek **darba tirgus segmentācija**, kad daudzi gados jauni darbinieki citu pēc cita strādā pagaidu darbus, darba periodiem mijoties ar bezdarba periodiem, un tiem ir mazas izredzes pāriet uz stabilāku, beztermiņa līgumu, turklāt to iemaksas pensiju shēmās ir

nepilnīgas. Īpaši liels risks nonākt šādā segmentācijā ir jaunām sievietēm. Šādu līgumu secīga izmantošana būtu jāierobežo, jo tā kaitē izaugsmei, produktivitātei un konkurētspējai³⁵: tai ir ilgstoša negatīva ietekme uz cilvēkkapitāla uzkrāšanu un spēju gūt ienākumus, jo jauni pagaidu darbinieki parasti saņem mazāku atalgojumu un mazāk apmācības. Iespējamie veidi situācijas risināšanai ir ieviest nodokļu stimulus uzņēmumiem, kuri izmanto beztermiņa līgumus vai kuri pārveido pagaidu līgumus par beztermiņa līgumiem. Lai detalizētāk skaidrotu šo īpašo kontekstu, Komisija 2010. gadā iepazīstinās ar **visaptverošu to faktoru analīzi, kuri ietekmē darba tirgus rezultātus** jauniešu vidū, un darba tirgus segmentācijas riskiem, kas ietekmē jauniešus.

5.2. Atbalstīt jauniešus riska grupā

Jauniešu darba tirgus rādītāji neietver pilnībā faktu, ka pārsteidzoši liela daļa, proti, 15 %, eiropiešu vecumā no 20 līdz 24 gadiem nav iesaistīti ne darba tirgū, ne izglītībā (NNIA jaunatne: ne nodarbinātībā, ne izglītībā, ne apmācībā) un ka viņus apdraud risks būt nepārtraukti izslēgtiem no darba tirgus un atkarīgiem no pabalstiem. Galvenā prioritāte šīs problēmas risināšanā ir **nodrošināt šiem jauniešiem piemērotas iespējas atgriezties izglītībā un apmācībā, ja vajadzīgs, vai ievest viņus darba tirgū**. Tāpat jāpieliek visas pūles, lai nodrošinātu darbu pēc iespējas vairāk **jauniešiem ar invaliditāti** vai veselības problēmām, lai mazinātu turpmākas neaktivitātes un sociālās atstumšanas risku. Būtiska nozīme šādu centienu veicināšanā un koordinēšanā ir valstu nodarbinātības dienestiem. Viena no iespējām ir veidot partnerības un nolīgumus ar darba devējiem, kuriem tiek piedāvāts īpašs atbalsts riska grupas jauniešu pieņemšanai darbā.

5.3. Nodrošināt piemērotus sociālās drošības tīklus jauniešiem

Jauniešu **aktīva iekļaušana**, īpašu uzmanību pievēršot visneaizsargātākajām grupām, prasa kombinēt piemērotu ienākumu atbalstu, iekļaujošu darba tirgu un piekļuvi kvalitatīviem pakalpojumiem³⁶. Daudziem nenodarbinātiem jauniešiem un jo īpaši tiem, kuri nekad nav strādājuši, nav piekļuves bezdarba pabalstiem vai citam ienākumu atbalstam. Lai risinātu šo problēmu, attiecīgos gadījumos ir **jānodrošina sociālo pabalstu pieejamība un vajadzības gadījumā tā jāpaplašina**, tādējādi garantējot ienākumu drošību, un vienlaikus ar efektīviem un iedarbīgiem **aktivizācijas pasākumiem un nosacījumiem** ir jānodrošina, ka pabalsti tiek piešķirti tikai tad, ja jaunieši aktīvi meklē darbu vai turpina izglītību vai apmācību. Tas ir ļoti svarīgi, lai izvairītos no pabalstu slazdiem. Modernizējot sociālās drošības sistēmu, varētu rast risinājumu nestabilajai jauniešu situācijai.

Arvien vairāk jauniešu saņem (pastāvīgus) **invaliditātes pabalstus**. Ir cilvēki, kuri nav spējīgi strādāt pilnībā pat tad, ja viņu darbavieta ir attiecīgi pielāgota, savukārt citi varētu atgriezties darba tirgū, pateicoties labi pielāgotām aktivizācijas politikām.

5.4. Atbalsts jaunajiem uzņēmējiem un pašnodarbinātībai

Darbs pie viena un tā paša darba devēja visa mūža garumā noteikti nav norma: vairums darbinieku maina uzņēmumus vairākas reizes, un lielākā daļa pašreizējo un turpmāko darbvietu ir MVU un mikrouzņēmumos. Turklāt pašnodarbinātība ir svarīgs uzņēmējdarbības

³⁵ Skatīt Direktīvu 1999/70/EK.

³⁶ Komisijas 2008. gada 3. oktobra Ieteikums par tādu cilvēku aktīvu integrāciju, kuri ir atstumti no darba tirgus (OV L 307, 18.11.2008.), ko Padome apstiprināja 2008. gada 17. decembrī un Eiropas Parlaments – 2009. gada 6. maija rezolūcijā.

virzītājspēks un tādējādi var dot ievērojamu ieguldījumu darbavietu radīšanā, jo īpaši pakalpojumu nozarē.

Pašnodarbinātība jauniešiem piedāvā vērtīgu iespēju izmantot to prasmes un veidot pašiem savu darbu. Tā ir arī iespēja, kas jāapsver rūpīgāk, palīdzot jauniešiem plānot karjeras posmus. Jauniešu interese un potenciāls kļūst par uzņēmējiem ir aktīvi jāsekmē, veicinot uzņēmējdarbības garu un domāšanas veidu izglītībā un apmācībā. Turklāt šim nolūkam nepieciešams publiskā un privātā sektora atbalsts. Šajā nolūkā jauniešiem nepieciešamas plašākas iespējas iegūt uzņēmējdarbības pieredzi, saņemt atbalstu un **padomus par uzņēmējdarbības plāniem, piekļūt sākuma kapitālam un saņemt palīdzību sākumposmā**. Arī šeit valstu nodarbinātības dienestiem ir nozīmīga loma, informējot jaunos darba meklētājus un sniedzot tiem padomus par uzņēmējdarbību un pašnodarbinātības iespējām.

Galvenie jaunie pasākumi ir šādi.

Komisija apņemas veikt sekojošo.

- Lai ņemtu vērā publisko izdevumu ierobežojumus, Komisija sadarbosies ar dalībvalstīm, lai **noteiktu efektīvākos atbalsta pasākumus**, tostarp iekārtošanās darbā, apmācības programmas, darbā pieņemšanas subsīdijas un algu sistēma, drošības pasākumi un pabalsti kombinācijā ar aktivizāciju, un ierosinās piemērotus turpmākos pasākumus.
- Komisija izveidos **sistemātisku to jauniešu situācijas uzraudzību, kuri nav nodarbināti, neizglītojas un nepiedalās apmācībā**, pamatojoties uz salīdzināmiem datiem ES mērogā, lai atbalstītu politikas izstrādi un savstarpēju mācīšanos šajā jomā.
- Komisija ar programmas **PROGRESS atbalstu izveidos jaunu Savstarpējo mācību programmu Eiropas valsts nodarbinātības dienestiem** (2010. g.), lai palīdzētu tiem piekļūt jauniešiem un piedāvāt tiem īpašus pakalpojumus. Šajā programmā noteiks valstu nodarbinātības dienestu labas prakses galvenos elementus, un ar šo programmu atbalstīs šo elementu pārnēsamību.
- **Komisija stiprinās divpusēju un reģionālu politikas dialogu par jauniešu nodarbinātību** ar ES stratēģiskajiem partneriem un Eiropas kaimiņiem, kā arī starptautiskos forumos, jo īpaši SDO, ESAO un G20.
- Komisija veicinās plašāku atbalsta izmantošanu **potenciālajiem jaunajiem uzņēmējiem, izmantojot Eiropas mikrofinansēšanas instrumentu “Progress”**³⁷. Instruments padara pieejamāku mikrofinansējumu tiem, kuri vēlas izveidot vai turpināt attīstīt uzņēmējdarbību, bet kuriem ir grūtības piekļūt tradicionālajam kredītu tirgum. Daudzās dalībvalstīs jaunie mikrouzņēmēji, kuri meklē finansējumu mikrofinansēšanas instrumentā, saņem arī padomus un apmācību ar ESF atbalstu.

Saskaņā ar stratēģiju “Eiropa 2020” un Eiropas nodarbinātības stratēģiju dalībvalstīm būtu jāpievēršas sekojošiem pasākumiem.

- Dalībvalstīm jānodrošina, ka visi jaunieši **četrus mēnešus laikā kopš skolas pabeigšanas** ir nodarbināti, turpina izglītoties vai ir iekļauti aktivizācijas pasākumos, un jānodrošina tas kā **“Jaunatnes garantija”**. Šajā nolūkā dalībvalstīm ir jākonstatē un jānovērš juridiskie un administratīvie šķēršļi, kas varētu kavēt tādu jauniešu piekļuvi šiem pasākumiem, kuri nav aktīvi citu ar izglītību nesaistītu iemeslu dēļ. Tam bieži vien būs nepieciešams lielāks valstu nodarbinātības dienestu atbalsts, izmantojot instrumentus, kas pielāgoti jauniešu vajadzībām.

³⁷

www.ec.europa.eu/epmf.

- Dalībvalstīm jānodrošina **līdzsvars starp tiesībām uz pabalstu un mērķtiecīgiem aktivizācijas pasākumiem**, pamatojoties uz savstarpēju pienākumu, lai novērstu jauniešu, jo īpaši visneaizsargātāko, izkrišanu no sociālās aizsardzības sistēmas.
- Segmentētos darba tirgos dalībvalstīm jāievieš **vienots beztermiņa līgums** ar pietiekami ilgu pārbaudes laiku un aizsardzības tiesību pakāpenisku palielināšanu, piekļuvi apmācībai, mūžizglītībai un profesionālajai orientācijai visiem darbiniekiem. Tām jāievieš īpaši minimālie ienākumi jauniešiem un pozitīvi diferencētas ar algu nesaistītas izmaksas, lai padarītu beztermiņa līgumus jauniešiem pievilcīgākus un lai novērstu darba tirgus segmentāciju, saskaņā ar kopējiem elastdrošības principiem.

6. PILNĪBĀ IZMANTOT ES FINANSĒJUMA PROGRAMMU POTENCIĀLU

Vairākas pastāvošās programmas jau atbalsta “Jaunatne kustībā” mērķus. Attiecībā uz izglītību un apmācību Mūžizglītības programma (tostarp *Erasmus*, *Leonardo da Vinci*, *Comenius* un *Grundtvig*), “Jaunatne darbībā”, *Erasmus Mundus*, *Tempus* un Marijas Kirī vārdā nosauktās darbības pievēršas īpašām mērķa grupām. To mērķi būtu jāstiprina, jāracionalizē un labāk jāizmanto, lai atbalstītu “Jaunatne kustībā” mērķus.

Pedagogi, mācībspēki, pētnieki un jaunatnes darbinieki var **vairojot mobilitāti** dažādos līmeņos: pārliecināt jauniešus gūt mobilitātes pieredzi, sagatavot dalībniekus, uzturēt sakarus ar uzņemošo iestādi, organizāciju vai uzņēmumu. Nākamajās mobilitātes programmās Komisija ierosinās pievērst lielāku uzmanību mobilitātes vairojumu mobilitātei, piemēram, pedagogiem un mācībspēkiem, kas darbosies kā mobilitātes propagandētāji.

Komisija izskatīs iespēju paātrināt **uzņēmējdarbības** mobilitātes veicināšanu jauniešu vidū, jo īpaši, palielinot *Erasmus* stažēšanās mobilitāti, sekmējot uzņēmējdarbības izglītību visos izglītības sistēmas līmeņos un EIT, palielinot uzņēmumu līdzdalību Marijas Kirī vārdā nosauktajās darbībās un atbalstot iniciatīvu **“Erasmus jauniem uzņēmējiem”**.

Atsevišķi šīs programmas tomēr nevarētu apmierināt visas prasības. Tādēļ ir nepieciešams **apvienot finansējumu no dažādiem avotiem un plašāk iesaistīt publiskās iestādes**, pilsonisko sabiedrību, uzņēmējus un citas personas, lai atbalstītu “Jaunatne kustībā” mērķus un sasniegtu nepieciešamo kritisko masu.

Eiropas Sociālais fonds (ESF) sniedz ievērojamu palīdzību jauniešiem. Tas ir galvenais ES finanšu instruments, kas atbalsta jauniešu nodarbinātību, uzņēmējdarbību un jaunu darbinieku mācību mobilitāti, lai novērstu skolas priekšlaicīgu pamešanu un lai paaugstinātu prasmju līmeni. Trešdaļa no 10 miljoniem ESF atbalsta saņēmēju ik gadu ir jaunieši, un jauniešiem tiek piešķirti aptuveni 60 % no ESF kopējā budžeta, kas 2007.-2013. gadam ir 75 miljardi euro plus valstu līdzfinansējums. ESF arī ievērojami atbalsta dalībvalstu izglītības un apmācības sistēmu reformas un līdzdalību mūžizglītībā, ieguldot 20,7 miljardus euro.

Tomēr **ESF potenciāls ir jāizmanto pilnībā**, ņemot vērā jauniešu situācijas krasi pasliktināšanos kopš ESF programmu izstrādes. Šajā nolūkā Komisija novērtēs pašreizējos ESF pasākumus un pēc tam sadarbībā ar dalībvalstīm noteiks galvenos pasākumus un politikas rīcību, kurai steidzami jāpiešķir ESF atbalsts. Tas tiks darīts, izmantojot ESF ziņošanu un “Eiropa 2020” daudzpusējo uzraudzību. Ir ātrāk jāorganizē arī izpratnes veicināšana, lai jaunieši var maksimāli izmantot ESF piedāvātās iespējas.

Komisija kopā ar dalībvalstīm un reģioniem pētīs, kā pēc iespējas labāk atbalstīt jauniešu nodarbinātību, izglītošanās iespējas un augstākās izglītības infrastruktūru, izmantojot citus struktūrfondus un kohēzijas fondus, un jo īpaši Eiropas Reģionālās attīstības fondu. Turklāt

plašāk jāizmanto arī programma PROGRESS un jaunais Eiropas mikrofinansēšanas instruments, un valstu un reģionālais finansējums.

Komisija arī apsver, vai sadarbībā ar Eiropas Investīciju banku ES līmenī ir jāveido **aizdevumu struktūra studentiem**, papildinot dalībvalstu shēmas. Jauniešu iespējas piekļūt studiju aizdevumiem varētu uzlabot, un tas varētu veicināt pārrobežu mobilitāti izglītībā, tostarp piedāvāt studentiem iespēju apgūt pilnu studiju programmu ārvalstīs. Būtu jānodrošina papildināmība ar pastāvošajām ES izglītības un apmācības programmām. Pašlaik saistībā ar šo tiek veikts pētījums, kura rezultāti ir gaidāmi 2011. gadā.

Komisija nesēn pieņemtajā paziņojumā “Digitālā programma Eiropai”³⁸ ir informējusi, ka tā ierosinās pasākumus “vieglai un ātrai” piekļuvei ES pētniecības finansēšanas līdzekļiem IK tehnoloģijā, tos padarot pievilcīgākus MVU un jaunajiem pētniekiem.

Pastāvošās izglītības un apmācības programmas tiks saskaņoti pārskatītas, lai izstrādātu **integrētu pieeju** saskaņā ar finanšu shēmu pēc 2013. gada, atbalstot “Jaunatne kustībā” stratēģiju. Mērķis ir atbalstīt **plašākas mācību un mobilitātes iespējas** visiem jauniešiem Eiropā, kā arī **atbalstīt izglītības un apmācības sistēmu modernizāciju un jauniešu sektora attīstību**, jo īpaši izmantojot starpvalstu un starptautiskos sadarbības projektus un tīklus. Tas ietvers izglītības partnerību izveidi, rīcībspējas palielināšanas pasākumus, starptautisku politisko dialogu un darbības, kas nepieciešamas, lai Eiropa kļūtu par atraktīvu studiju un pētniecības galamērķi.

Komisija 2010. gada septembrī **sāks publisku apspriešanos**, lai visas ieinteresētās puses varētu paust savu viedokli par turpmākajām izglītības un apmācības programmām. Priekšlikumi tiks iesniegti 2011. gadā.

Nākamajā plānošanas periodā **ESF atbalstu** vajadzētu vēl vairāk saistīt ar integrēto pamatnostādņu politikas prioritātēm un ES un nacionālajiem nodarbinātības un izglītības mērķiem stratēģijā “Eiropa 2020”.

Galvenie jaunie pasākumi ir šādi.

- Ņemot vērā arvien pieaugošo problēmas nozīmību, Komisija un dalībvalstis izskatīs ESF intervenci un ierosinās **priekšlikumu, lai uzlabotu izpratni un maksimāli palielinātu ESF potenciālu** jauniešu atbalstam.
- **Dalībvalstīm jānodrošina, lai ESF ātri atbalstītu** jauniešus un sasniegtu stratēģijas “Eiropa 2020” mērķus. Komisija noteiks labu praksi efektīvai naudas izmantošanai, lai uzlabotu jauniešu nodarbinātības iespējas, un aicinās intensīvāk piemērot labu praksi dalībvalstu programmās.
- **Pārskatīt visas attiecīgās ES programmas**, kuras sekmē mācību mobilitāti un izglītību, tostarp atklāti apspriežoties ar ieinteresētajām personām (apspriešanos sāks 2010. gada septembrī), un 2011. gadā ierosināt priekšlikumus jaunajai finanšu shēmai.
- **Izskatīt iespēju izveidot ES līmeņa aizdevumu struktūru studentiem** sadarbībā ar EIB grupu un citām finanšu iestādēm, lai palielinātu studentu starpvalstu mobilitāti un uzlabotu jauniešu piekļuvi augstākajai izglītībai, papildinot dalībvalstu shēmas. Priekšizpētes rezultāti sagaidāmi 2011. gadā.

³⁸

COM(2010) 245.

7. PĀRRAUDZĪBA UN ZIŅOŠANA

Komisijai un dalībvalstīm būtu jāsadarbojas saistībā ar turpmākajiem iniciatīvas “Jaunatne kustībā” pasākumiem, ņemot vērā stratēģijas “Eiropa 2020” turpmākos pasākumus, pastāvošos noteikumus stratēģiskajā sistēmā “Eiropas sadarbība izglītības un mācību jomā”, Eiropas nodarbinātības stratēģiju un ES jaunatnes stratēģiju³⁹. Jaunās **integrētās pamatnostādnes**, jo īpaši nodarbinātības pamatnostādnes, ir ietvars saskaņotiem politikas pasākumiem, par kuriem lielākoties ir atbildīgas dalībvalstis. Komisija atbalstīs dalībvalstis pasākumu izstrādē un īstenošanā ar **finansējumu un atvērtām koordinācijas metodēm**, jo īpaši pastiprinot **savstarpējo mācīšanos un salīdzinošu novērtējumu** starp valstu valdībām, reģionālās un vietējās politikas veidotājiem un citām ieinteresētajām personām un praktiķiem, kā arī regulāri uzraugot ESF programmas un sadarbojoties saistībā ar tām.

Šajā paziņojumā uzskaitītos pasākumus **laika gaitā pārskatīs un atjauninās** saskaņā ar 2020. gada plānu.

8. INFORMĀCIJAS KAMPAŅA

Komisija 2010. gadā sāks **informatīvu kampaņu**, lai nākamajā desmitgadē atbalstītu iniciatīvu “Jaunatne kustībā”. Kampaņa ietvers īpašu **Jauniešu nodarbinātības informēšanas un mobilizācijas pasākumu** 2011. gadā, kas būs vērsts uz gados jaunajiem pilsoņiem un darba tirgus dalībniekiem dalībvalstīs, lai pievērstu valstu un ES centienus jauniešu bezdarba tendences apvēršanai un lai iedrošinātu jauniešus izmantot iespējas. Kampaņa aktīvi iesaistīs valstu un reģionālās iestādes, uzņēmējdarbības nozari, jo īpaši MVU, un citus nozīmīgus dalībniekus.

9. SECINĀJUMS

Stratēģijas “Eiropa 2020” pamatiniciatīva “Jaunatne kustībā” izvirza jauniešus ES rīcības programmas uzmanības centrā, lai veidotu ekonomiku, kuras pamatā ir zināšanas, pētniecība un inovācijas, augsts izglītības un prasmju līmenis saskaņā ar darba tirgus vajadzībām, pielāgošanās spējas, radošums, iekļaujoši darba tirgi un aktīva piedalīšanās sabiedrībā. Visas iepriekš nosauktās ir nozīmīgas sastāvdaļas Eiropas turpmākai labklājībai. Dalībvalstīm un vajadzības gadījumā arī kandidātvalstīm gan valsts, gan reģionālā līmenī, kā arī ES līmenī ir jārīkojas nekavējoties, lai risinātu šajā ziņojumā uzskaitītās problēmas, ar kurām saskaras jaunieši, un lai nodrošinātu, ka izglītības un apmācības sistēmas, kā arī darba tirgus struktūras būtu pielāgotas ekonomikas atlabšanai un arī vēlākam laikam. Ņemot vērā šo problēmu globālo raksturu, ir jāveicina dialogs, apmaiņa un sadarbība ar ES ārējiem partneriem. Lai gūtu panākumus, šai iniciatīvai nepieciešams pārējo Eiropas iestāžu atbalsts un visu dalībnieku aktīva līdzdalība.

³⁹ COM(2009) 200.